

Slovesné třídy a vzory

Základní škola a Mateřská škola, Otnice, okres Vyškov

Mgr. Hana Třetinová

Číslo a název klíčové aktivity: III/2 Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT

Interní číslo: VY_32_INOVACE_CJ.HT.9.15

Slovesa ke třídám a vzorům přiřazujeme podle zakončení
3. osoby, čísla jednotného, čas přítomný (on právě teď);
tzn. *příčestí přítomné*

I.	-e	: nese, bere, maže, peče, umře
II.	-ne	: tiskne, mine, začne
III.	-je	: kryje, kupuje
IV.	-í	: prosí, trpí, sází
V.	-á	: dělá

*Zachovat stejný vid ! (jednou) říci – on teď (jednou) řekne – II. třída
(stále) říkat – on teď (stále) říká – V. třída*

I. slovesná třída

Vzory : tvrdé – před **e** je tvrdá nebo obojetná souhláska

nese **nes – l**

bere **bra – l**

měkké – před **e** je měkká souhláska (háček)

maže **maza – l**

peče **pekč – l**

umře **umře – l**

a) vzor *maže* : já mažu, oni mažou (po **ž, š, č** i maži, maží)

b) vzor *peče* : peču, pečou, peč (peci i pect)

mohu, mohou (i můžu, můžou), pomoz

c) -p-b-m-v- vzor *bere* i *dělá* : sypu i sypám, sypeš i sypáš, syp i sypej

III. slovesná třída

Vzory : *kryje* *kry – l*
 kupuje *kupova – l*

a) * 1. osoba, číslo jed. **-ji** i **-ju** : kryji i kryju

* 3. osoba, číslo množ. **-jí** i **-jou** : kryjí i kryjou

b) Rozkazovací způsob často podle infinitivu (*a krátká samohláska*) :

kryj ! (krýt), **bij** ! (bít), **šij** ! (šít)

IV. slovesná třída

Vzory :	<i>prosí</i>	<i>prosi</i> – <i>l</i>		
	<i>trpí</i>	<i>trpě</i> – <i>l</i>	<i>trp</i> !	(<i>trpící</i>)
	<i>sází</i>	<i>sáze</i> – <i>l</i>	<i>sázej</i> !	(<i>sázející</i>)

- a) 3. osoba, č. množ. podle rozkaz. zp. :
<i>sázej</i> !	– oni <i>sázejí</i> (i <i>sází</i>)
<i>nabízej</i> !	– oni <i>nabízejí</i> (i <i>nabízí</i>)
<i>voz</i> !	– oni <i>vozí</i>
<i>hoř</i> !	– oni <i>hoří</i>

- b) Vzor *prosí* má často změnu hlásky :
<i>platit</i>	– <i>placen</i>
<i>nahradit</i>	– <i>nahrazen</i>
<i>brousit</i>	– <i>broušen</i>
<i>zkazit</i>	– <i>zkažen</i> , (st-šť, zd-žd', sl-šl)

V. slovesná třída

Vzor : *dělá* *děla-l* *dělej !* (*dělající*)

Bývá kolísání mezi I. a V. třídou (-p-, -b-, -m-, -v-) :

syppu i syppám, syppeš i syppáš, ... syp i syppej

-
- ❖ Slovesa zakončená na **-hne** se přiřazují ke II. třídě vzor *mine*
 - ❖ **SMČ str. 129** : dle vzoru *začne* : *zajme, tne, pne, žne, vezme, dme*
 - ❖ *U infinitivu* můžeme určit : *rod, vid, třídu a vzor*
 - ❖ Sloveso *musíme* má dva tvary : a) muset – vzor *prosí*
b) musit – vzor *sází*

Nepravidelná slovesa

	být	vědět	jíst	chtít
<i>Rozkazovací způsob</i>	bud' !	věz !	jez !	chtěj !
<i>3.osoba, číslo množné</i>	jsou	vědí	jedí	chtějí i chtějí
<i>Příčestí trpné</i>	(do)byt	(po)věden	(na)jeden	(ne)chtěn

- dobude, nabude, přibude, ... *i* dobyde, nabyde, přibyde, ...
 - zapověděn *i* zapovězen, vypověděn *i* vypovězen

1.Úkol

Urči slovesnou třídu a vzor :

Hrne		Volá	
Motá se		Kazí	
Unese		Počne	
Vrací se		Hyne	
Zavře		Kouše	
Hučí		Odnáší	
Nahrazuje		Pije	

2.Úkol

Zařadte slovesa do tříd a ke vzorům :

Zdvihl		Odstřižen	
Dřel se		Zamyslíl se	
Opožďoval se		Dokázal	
Chvěti se		Byl ukořistěn	
Nahromadil		Voníme	
Dosáhla		Vedou	
Bzučel		Ustlal	

3.Úkol

Vyhledej a vypiš do sešitu slovesa, urči třídu a vzor :

Kněží začali ječet a bubnovat, ale zápasníci se báli. Svět neviděl takového zmatku. Lidožrouti se káceli, klopýtali, padali, krváceli z nosů a kolen, kvičeli, ječeli, ztráceli masky a růžence zvířecích zubů, zvedali se, prchali a zase padali, děs a hrůza pojaly všechny a veliký Birimarataoa byl tak rozčilen, že vytáhl z nosu kohinúrku a na obou koncích ji okousal.

(Eduard Bass – Klapzubova jedenáctka)

Poznámka : kohinúrka – tužka zn. Kohinoor z Českých Budějovic

4.Úkol

Urči mluvnické kategorie sloves :

<i>nezůstávej</i> tam dlouho	
<i>napsal bych</i> mu to nerad	
Kolik <i>jste našli</i> hub?	
<i>nosí se</i> pyšně jako páv	
tváře mu <i>zčervenaly</i>	
<i>budu snídat</i> později	
tatínek už <i>nekouří</i>	
jablíčka <i>se</i> už <i>červenají</i>	
šaty <i>by ušila</i> do týdne	
míč už ti <i>nepůjčím</i>	
<i>zavaž</i> si boty	
určitě <i>by</i> mu <i>býval napsal</i>	

Citace a použité zdroje :

- 1) KRAUSOVÁ, Z.; PAŠKOVÁ, M.; VAŇKOVÁ, J. *Český jazyk pro 9. ročník základní školy a odpovídající ročník víceletého gymnázia.* Vydání 1. Plzeň : Nakladatelství Fraus, 2006. 136 s.
ISBN 80-7238-4536-4
- 2) HOŠNOVÁ, E.; HRDLIČKOVÁ, H. *Opakujeme si český jazyk II.* Vydání 1. Praha : SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 1999. 232 s. ISBN 80-7235-062-5
- 3) KOŠŤÁK, J. *Mluvnice a pravopis pro 5.-9. ročník základních škol, 2.díl.* Vydání 3. Praha : Fortuna, 1995. 144 s.
ISBN 80-7168-190-3